List 20. **NOVICE** Tečaj XXXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. maja 1880.

Obseg: Kako minister kmetijstva grof Falkenhayn zagovarja potrebo podpore kmetijstvu. — Ali zadostuje dandanes kmetovalcu, da le po stari navadi kmetuje? (Dal.) — Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem. (Dalje.) — Od vremena. — Zapisnik 48. odborove skupščine Matice slovenskev Ljubljani 8. maja. — Poziv slovenskim pisateljem! — Pobirki. — Pravljica o Hmelniškem gradu na Dolenjskem. — Govor poslanca gosp. Kluna v zbornici poslancev 23. aprila za slovenske srednje šole. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako minister kmetijstva grof Falkenhayn zagovarja potrebo podpore kmetijstvu.

4. dan t. m. je bila v zbornici poslancev razprava državnega proračuna za potrebščine kmetijskega ministerstva. Pri tej priliki je gospod minister razložil potrebo, da državni zbor dovoljuje vsako leto nekoliko denarja v podporo kmetijskim zadevam. Najprej je povdarjal to, da je naše cesarstvo pred vsem poljedelska država in da bode tudi za zmerom ostala poljedelska, a ne zato, da ne bi Avstrijanci bili spretni tudi za obrtništvo, ampak zato, ker je geografična lega avstrijskih dežel v primeri z drugimi deželami taka, da njih prebivalci ne morejo dospeti do one visoke stopinje obrtništva, po kateri bi s svojimi izdelki tujim deželam, katerih obrtnija na višji stopinji stojí, iz rok izvili kupčijo.

Po mislih ministrovih bo tedaj blagostan Avstrije zmerom odvisen od blagostanja kmetijstva, če bo pa kmetovalcem dobro šlo, se bodo tudi rokodelci in obrtniki dobro počutili, kateri bodo premožnišim kmetovalcem več svojega blaga poprodali.

Skrb za blagostanje poljedelcev mora tedaj glavni nálog vsake avstrijske vlade biti, še posebno pa tistega ministra, ki se „minister kmetijstva“ imenuje.

V tej skrbi nas ne sme motiti to, da nismo v stanu odvračati slabih letin in da ne moremo zadržavati velikega napredka tujih držav na polji kmetijstva. Zadovoljni moramo biti, da vspešno delamo tam, kjer delati moremo. In to polje je dosti obširno. Če tudi nebá prisiliti ne moremo, da dežuje, če je dalje časa suša bila, imamo vendar moč v svojih rokah, da snujemo naprave, po katerih vodo napeljujemo na taka zemljišča, katera moče potrebujejo. In če tudi ne moremo zabraniti neviht, katere hipoma velike plohe z gorá v doline vlivajo in cele okraje potapljajo, smo vendar v stanu, za take naprave skrbeti, katere odvračajo ali pa vsaj zmanjšujejo škodo po tacih nevihtah. Od druge strani pa moremo zemlji, da ne pride ob svojo moč, z umnim gnojenjem povrniti to, kar smo jej vzeli, in če zmerom pravo sadimo ali sejemo na pravem mestu in če vsajeno dobro gleštamo. Tako moremo tam, kjer se je poprej le malo pridelavalo, zemljo posiliti do dvojnega in celó do trojnega pridelka brez skrbi, da bi opešala. S tem, da se poslužujemo boljega poljskega orodja in praktičnih strojev (mašin) polajšamo si veliko svoje delo. Živinorejo moremo zboljšati z vpeljanjem žlahnih plemen. Poleg vsega tega pa je minister povdarjal veliko korist in potrebo poduka v kmetijskih strokah in po različnih potih, ki naj bi dohajal mlajšim in starejim kmetovalcem.

Zato je gospod minister kmetijstva nado izrekel, da mu bode državni zbor morebiti še višji znesek na razpolaganje dal, kakor ga je ministerstvo kmetijstva do sedaj dobivalo. *)

Kar se tiče državne podpore, katero ministerstvo daje družbam kmetijskim, je njegovo mnenje to, da je tam in v tacih razdelkih treba družbe kmetijske podpirati, kjer njim samim denarne moči manjka, da bi to za deželo storile, kar je neobhodno potrebno. Kjer je državna podpora v preteku več let uže precejšni vspeh dosegla, ondi sme ministerstvo nekoliko popustiti podpiranje in drugim razdelkom kmetijstva nakloniti, ki podpore bolj potrebujejo.

To so na kratko razložena načela, katera je minister grof Falkenhayn v zbornici poslancev v gori navedeni seji razložil, iskreno povdarjaje resnico, da blagostanje Avstrije sloní na blagostanji kmetijstva, — liberalci pa so ga zato v zbornici in po judovskih svojih časnikih grdo napadali, kričeči, da le v obrtnijstvu tičí liberalizem, kdor pa obrtnijstva nad vse ne slaví, je nazadnjak itd. Se ve da judovski šaher in judovski „nix zu handeln“ to je parola dandanašnjih krščenih in nekrščenih liberalcev! Minister grof Falkenhayn pa je pravo zadel, da kmetijstvo je glavni steber Avstriji bilo in bode, — s tem pa ni objavil, da bi obrtnija ne imela svoje veljave.

Ali zadostuje dandanes kmetovalcu,

da le po stari navadi kmetuje?

Spisal prof. Fr. Povše.

(Dalje.)

Pa tudi na njivah zamoremo mnogo živinske in sicer prav izvrstne tečne krme pridelovati.

Res je navadna štajarska detelja in tudi papeževa detelja (inkarnatnica) dovolj po Kranjskem razširjena, nasprotno pa še vse premalo kraljica krmenskih rastlin, nemška detelja (lucerna), ki daje najobilnišo množino tečne klaje. Letošnjo spomlad zaradi hude suše ne more nič kaj pognati trava in celó žita in druge

*) Gosp. ministru je za subvencije kmetijskih družeb dovoljeno 330.000 gold.

rastline ne, le lucerna, ki ima jako globoko segajoče korenine, je uže lepo visoka in bo posebno v gorkejih krajih kmalo rešila gospodarja krmenske spomladanske zadrege. In zato ostane nemška detelja prva detelja, katere tudi sicer izvrstna, jako tečna, mlečna in zdrava piča, zgodnja grahoršica, katero so najnovejše poskušnje kot novo izvrstno pičo proglasile, ne bode mogla premagati. Dosedaj se za pridelovanje detelje, sploh krme na njivah na Kranjskem komaj 8% rabi, a brez vse skrbi bi smeli $^1/_5$ toraj 20%, in če hočemo, da bode živina imela pošteno ceno, bomo pravo zadeli, če tudi $^2/_5$ toraj 40% njivstva odločimo za pridelovanje detelje in sploh krmenskih rastlin, na pr. krmenske pese, zelene turšice, grahoršice, moharja, lupine, seradele, krmenske goršice itd. Tako bomo vpeljali 5letni kolobar, kakoršen je po Holandskem v navadi: 1. leto: krmenska pesa, — 2. leto: ječmen z deteljo, — 3. leto: detelja, — 4. leto: pšenica, po' njej zimska grahoršica, katera se kosi v zgodnji naslednji spomladi, in 5. leto: koruza.

Ko bi tedaj namesto, kakor dosedaj 8% njivstva porabili za pridelovanje krmenskih rastlin, 20 ali 40% odločili za to, lahko si moremo misliti veliko množino krme, s katero bi se izdatno pomnožiti moglo število živine.

Njiv ima Kranjska 231.000 oralov. Če torej le 20% odločimo za krmenske rastline, imeli bi tedaj 46.200 oralov in na teh bi se dalo mnogo detelje in krmenske pese pridelati. Računimo le, da bi samo deteljo pridelovali in če je le po 30 centov računimo na oralu, pridelovali bi je v letu 1,386.000 centov več; koliko torej piče več za govedo! Ugovarjal bi mi kedo in rekel: kje pa bodemo živež pridelali za domačo porabo? Na to mu le toliko odgovorimo: Na ostalih 80% njivstva, katero pa bo po pomnoženi živinoreji obilno pognojeno in zato tudi obilniše rodilo žito.

Naj bi si vendar enkrat dali naši kmetovalci prepričati, da le v umnem gnojenji imajo pomoč, s katero morejo zemljo prisiliti k veči rodovitnosti. Sicer naj pa posebno oni veči posestniki, ki obdelujejo svoje polje le z najetimi delalci, ne kakor mali kmet, ki dela s svojo družinico, vzamejo v roko svinčnik in naj izračunajo vse, ter tako bodo pogostoma našli, da bi bolj modro storili, če bi pšenico, proso, ajdo na trgu kupovali, namesto da več potrosijo za pridelovanje teh stvari, le za delalce in enako.

Kaj dela modri fabrikant? On prevdarja vse in če vidi, da mu izdelovanje enega blaga ne nosi dobička dovolj, popusti to in se poprime izdelovanja druzega blaga, ali pa neha. Le kmetovalci so tako trdovratni v lastno škodo, da ne marajo sprevideti in prevdariti, dokler se v dolgove ne pogreznejo.

Bojim se, da bom s to razpravo uže predolg in nadležen, toda prevažno vprašanje je ter mi daje nado, da važnost predmeta opraviči mojo obširnost.

Zdaj smo videli, da bi se dalo več (vsaj 4) milijonov centov sena ali njemu enako vrednih drugih krmenskih rastlin na Kranjskem pridelati, po takem pa 50 do 80.000 več goveje živine rediti. Veliko sena bi pa še mogli pridelati, če bi tako senožeti, kakor njive, na katerih bi krmenske rastline pridelovali, obilno gnojili, kar bi uže s tem mogli doseči, če bi skrbniše ravnali z gnojem in z gnojnico. Kako žalostno je pač videti gnojišča nemarno uredjena, na katerih leži siv, splesnel gnoj, iz katerega je zbežal ves amonijak, najtečniši njega obstojni del, le kosti, bi rekel, so ostale, mesa pa ni več! Še slabše se godi z gnojnico; ta se razteka po cestah in nekateri so še tako modri, da jo iz gnojišča odpeljujejo po prekopih na cesto, ki pelje skoz vas. Če stopiš v tako vas ob deževji, našel boš po celi vasi neko rujavo morje! Koliko tisoč goldinarjev se pač po tej nemarnosti ne pogubi! Al kaj pomagajo vsi spisi in moje jadikovanje! Poduk, poduk in dober zgled je edino, kar tu pomagati more!

(Dalje prihodnjič.)

Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem.

(Dalje.)

Tretja napaka dolenjske trtoreje je ta, da se tam trte dosti pregosto, čisto neredno in gledé sort trt popolnoma pomešano sadé, in vrh vsega tega pa še, kakor v severni vinorejski deželi — veliko previsoko gojé. Kakor v severnih vinskih deželah izvolitev zgodnjih sort trt kar le mogoče popolno dozorenje grozdja v prvi vrsti podpira, podpira to gotovo koj v drugi vrsti primerni, redni, čisti nasad in pa nizka izgoja trt, pri kateri visi grozdje kar le mogoče blizo tal. Da je temu res tako, spričujejo zadostno cele velike vinske dežele. Na Dolenjskem, sosednem Štajarskem in Hrvaškem, kjer je gledé nasadov in izgoje trt v vinogradih vse zeló tako kakor na Dolenjskem, pridelujejo se, kakor znano, ravno taka vina, kakor tam; kakor hitro se pride pa v kraje nizke izgoje, najdejo se tam uže boljša vina, da tudi prav izvrstna. To veljá, razume se, vse le v obče rečeno. Jasni dokaz velike važnosti nizke trtne izgoje v severnih vinskih deželah podaja nam pa spodnje Avstrijsko. Ta vinska dežela ima, kakor sem uže rekel in dokazal, trtoreji odločno manj ugodno podnebje kakor Dolenjsko, in vendar se pridelujejo v nji vina, kakoršnih Dolenjska ne premore. Najeminentnejši dokaz, da je temu res tako, podajajo vina viteza Gutmansthala, pridelana na grajščini pri Radečah. Ta vina napravljena so vendar iz najboljših spodnje-avstrijskih sort grozdja, toda kako vino dajejo in to — v boljšem podnebji? — Visoka vzgoja trt na Dolenjskem, kriva je pa še drugim čisto gospodarskim napačnostim, kakor 1) ona zahteva kaj visoke in močne, torej drage kole, — 2) vse obdelovanje je težavnejše, toraj tudi dražje, — 3) veter škoduje lahko veliko bolj, — 4) trte veliko lažje pozebejo, — 5) škodljivi mrčesi imajo veliko več zakotišč, trtne bolezni veliko zavetja itd.

Četrta napaka dolenjske trtoreje obstojí v prepovršnem obdelovanji trt. Gledé obrezovanja trt ni nikjer pravega trdnega pravila najti, kajti nikjer se trte tako ne obrezuje, da bi bilo za pridobitev krepkega lesa za bodočo letino na oni, za pridobitev letine tekočega leta pa na drugi strani skrbljeno. Za severne vinorejske kraje čez vse koristnega mandanja in skrajšavanja mladja na trtah, katero dozorenje grozdja vendar tako močno podpira se na Dolenjskem še pozna ne. Okopavanje trt, kakor tudi vse drugo obdelovanje zemlje, grubanje ne izvzeto, opravlja se kaj površno.

(Konec prihodnjič.)

Od vremena.

Časnik „Obstgarten“ sadjerejce nekoliko straši s polno luno, ki meseca maja rada s slano posmodí vrte, in polna luna je letos še le proti koncu tega meseca, namreč prihodnji penedeljek 24. dne maja.

Po skušnjah nekega starega sadjerejca se še le po polni luni meseca maja more pričakovati stanovitno toplo vreme brez mrzlih noči. Letos je to res tako, da

se ni še stanovitno lepo vreme moglo narediti. Bog obvaruj letošnje vrte, polne krasnega cvetja, kake škode 24. maja!

Znanstvene stvari.

Zapisnik

48. odborove skupščine Matice slovenske

v Ljubljani 8. maja 1880.

Udeležilo se je te seje 16 odbornikov, in sicer gospodje: dr. Jan. Bleiweis, dr. Anton Jarc, Anton Kržič, Jos. Marn, Matej Močnik, Luka Robič, Fr. Souvan, Fel. Stegnar, Iv. Tomšič, Iv. Vilhar, dr. Jer. Zupanc, Vilib. Zupančič, Peter Grasselli, Matej Vodušek, A. Praprotnik kot zapisnikar in prof. Mih. Žolgar iz Celja.

Dosedanji predsednik dr. Jan. Bleiweis pozdravlja zbrane odbornike, dajaje jim pogum, češ, da naj ne gledajo na nezaslužene napade nekaterih udov in da naj toliko bolj z zedinjenimi močmi delajo na korist Matici, ter želí, da bi to skupno prizadevanje odbornikov in družbenikov še posebno tudi podpirali gospodje poverjeniki, ki so Matici desna roka, da bi tako čedalje bolj napredovala Matica Slovenska.

Zapisnika 47. odborove seje in 16. občnega zbora se odobrita.

Potem je prišla na vrsto volitev prvosednika, podpredsednikov, blagajnika, tajnika in drugih posameznih odsekov.

Dr. Bleiweis bi predsedstvo „Matice“ rad odložil in bil samo odbornik, kakor je bil vsa leta poprej, dokler sta dr. Toman in dr. Costa živela.

Po predlogu dr. Jarčevem in prof. Marnovem zbor enoglasno izvoli dr. Jan. Bleiweisa za prvosednika z vsklikom: „dokler on živí, druge volitve ni!“

Dr. Bleiweis se udá naposled prošnji zbranih odbornikov ter prevzame predsedstvo in ob enem tudi vredništvo „Letopisa“ Matice slovenske s tem pogojem, da ga podpirajo gospodje odborniki iz odseka za izdavanje knjig. — Za podpredsednika sta bila izvoljena gospoda dr. Anton Jarc in Peter Grasselli, med katerima se poslednji za to čast zahvaljuje in prosi, da bi ne njega, kot novinca v odboru, temuč koga drugega volili za prvosednikovega namestnika. Naposled se udá odborovi želji, in prevzame podpredsedništvo. — Za blagajnika je enoglasno izvoljen g. Ivan Vilhar, kateri ta posel zopet prevzame. — Za tem pride na vrsto volitev tajnika. Dosedanji tajnik Andrej Praprotnik želí, da bi tajništvo prevzel kdo drug izmed odbornikov, ali pa naj bi se postavil samostalen tajnik, ker njemu manjka časa, da bi tajništvo mogel opravljati tako, kakor zahteva ta posel. Po predlogu prof. Žolgarjevem odbor naprosi dosedanjega tajnika, da naj bi gledé na finančne razmere Matičine vsaj še nekaj časa oskrboval tajništvo. Gosp. Praprotnik prevzame še tajništvo do konca letošnjega leta, potem naj bi pa odbor kakor koli ukrenil, da se tajništvo oddá komú drugemu. — Za knjižničarja je bil izvoljen gosp. Fel. Stegnar, — za pregledovalca društvenih računov gosp. Klun, — za ključarja pa se izvolita gospoda Kržič in Robič. — V odsek za gospodarstvo so se izvolili gospodje: Klun, Souvan, Tomšič, Vilhar, dr. Zupanec in Graselli, — v odsek za izdavanje knjig gospodje: dr. Bleiweis, Klun, Marn, Vavrů, Vodušek, Zupančič, Kržič, Močnik, Tomšič, Praprotnik, Erjavec, Hubad, Šuklje, Urbas.

Potem poročata gosp. dr. J. Bleiweis in Stegnar o rokopisu „Oko in vid“; njuni nasvet je enoglasen, da je delo vredno, da ga Matica na svitlo dá, vendar je treba sèm ter tjè nekaterih poprav; zato se gosp. pisatelju po želji njegovi rokopis vrne s dostavkom, naj bi ga kmalu za natis vredil.

O spomenici na čast Kopitarjeve stoletnice in o „Letopisu“ sklene se, naj predsednik razglasí poziv, v katerem gospode pisatelje vabi k udeležbi. Nasvèt prof. Žolgarja, naj bi književni odbor nekatere pisatelje še posebno pismeno vabil na sodelovanje, in nasvet gosp. Grasseli-ja, naj bi odbor osnoval program, o katerih strokah želí Matica rokopisov za izdavanje knjig, si je odbor „ad notam“ vzel.

Prof. Marn poroča o Šumanovi „Slovenski slovnici“ in je kot vrhunec slovniške véde priporoča, da bi jo Matica sprejela in natisnila. Določi se: odsek za izdavanje knjig naj konečno izreče, ali naj „Matica“ Šumanovo obširno delo dá uže letos, ali še le prihodnje leto na svitlo.

Rokopis: „Slovani v obče in s posebnim ozirom na Hrvate in Srbe“ se ne sprejme, ker je „Matica“ uže enako stvar priobčila in ker delo po vsem ni izvirno.

Gosp. Robič v imenu gospodarskega odseka nasvetuje, naj se gospej Šolmajerjevi za poprave in naprave, ki jih je preskrbela v kuhinji Matičine hiše, od najemščine — za čas od sv. Jurija do sv. Mihaela — odšteje 30 gold. Predlog se sprejme.

O točki „posamezni nasveti“ oglasí se prof. Žolgar ter izreka željo, da naj bi se imenik Matičinih udov bolj natanko sestavljal. Opomnja se je vzela na znanje z dostavkom, da se bo po njej kolikor moči ravnalo.

Poziv slovenskim pisateljem!

Ker mi je častiti odbor Matičin zopet dal nálog vredovanja njenega „Letopisa“ in nimamo še za-nj za dosti gradiva nabranega, obračam se z vljudno prošnjo do cenjenih pisateljev naših, naj so znanstvenemu našemu zavodu s primernimi spisi na pomoč. Obračam se pa še s posebno prošnjo do tistih naših rodoljubov, ki v prvi vrsti slovenskih pisateljev stojijo, naj mi pošljejo za „Letopis“ pripravnih člankov, da po njih dobimo potem zglede, kakošna naj bode tvarina in oblika Matičinih spisov.

Kar sem povdarjal v svojem pozivu leta 1878., to povdarjam tudi danes, da znanstveni članki v „Letopisu“ se z ozirom na različnost njegovih čitateljev ne smejo previsoko spenjati v učenostno višino, zabavni članki pa naj tudi imajo nekoliko poučnega zrnja v sebi. Gotovo bi tudi sostavki iz zemljepisja ali povestnice slovenske ali slovanske v obče, zanimale čitatelje. Samo po sebi se pa razumeva, da preobširni spisi ne ugajajo „Letopisu“, kateremu načelo je prislovica: „variatio delectat“.

Da pa more tisek Matičinih knjig brez zadržka napredovati in da pride „Letopis“ koncem leta na svitlo, dodajam tudi še to prošnjo, naj se častiti pisatelji, ki imajo gradiva morebiti uže kaj pripravljenega ali ga nameravajo pripraviti, kolikor moči podvizajo, da kmalu prejmejo dogotovljene rokopise.

Zdaj pa še nekaj.

Matičin odbor, kakor je znano, je prvi sprožil misel, naj se meseca avgusta slaví spomin stoletnice, kar se je rodil Jernej Kopitar v Repnjah na Kranjskem, po katerem smo Slovenci jako zasloveli med učenim svetom; v letošnjem občnem zboru Matičinem sem poročal o dotični korespondenci s sl. profesorjem vitezom Miklošičem. Rada bi tedaj Matica slovenska Kopitar-

jev spomin poslavila s spomenico, to je, posebno knjigo, ki bi jo njemu na čast na svitlo dala. Spomenica naj bi v ne preveliki obširnosti posebno razpravljala Kopitarjevo znanstveno delovanje z dodanimi životopisnimi črticami, da se Slovenci vsi soznanijo bolj natanko z učenjakom velikanom, ki nam je na toliko slavo.

V to svrho vljudno vabim gospode pisatelje, katerim je Kopitarjevo znanstveno delovanje znano, naj mi v treh mesecih, to je, do konca avgusta letošnjega leta blagovolijo poslati rokopis, da pride potem do konca tega leta v pristojni knjigi na svitlo.

To so želje, s katerimi se obračam do častitih naših pisateljev, proseč jih prijazne podpore, z dostavkom, da so jim po pravilih Matičinih zagotovljene nagrade za vsak sprejeti članek, ki ga pisatelj izrekoma ne daruje Matici.

V Ljubljani 16. maja 1880.

Dr. Jan. Bleiweis,
Matici slovenski predsednik.

Slovstvene stvari.

Pobirki.

Spisuje Davorin Trstenjak.

1.

Roune.

Profesor dr. R. G. Puff piše v svoji knjigi: „Marburger Taschenbuch, Graz 1854“, str. 8.: „Die mitteleuropäische Baumwelt findet am Pachern als Repräsentanten die Buche und Fichte, deren vom Wind gebrochene Stämme, am Pachern Ronen genannt, Genista und Cytisus umhüllen.“

Pohorci izgovarjajo: roune ali raune iz: rovine, kakor: noune, iz: novine.

Korenika besedi je: ru, evellere, ausreissen, iz katere tudi: ru-no, volna, analogično lat. vellus iz vello.

To besedo nahajamo od Pohorja do švicarskih planin, — znamenje, da so nekdaj Slovani bili tudi po Švicarskem naseljeni, in se tudi v act. murens. (Kopp, Vindic.) omenjajo: „homines, qui vocantur Winde“.

V pustarinski dolini po Schöpfu (Tirol. Idioticon, str. 563) rône, rûne, umgestürzter, im Walde liegender Baumstamm, bavarski: die rônen (Schmeller, III, 105.), švicarsko: die rôn (Stadter, Versuch eines schweizer. Idiotikons, Aarau 1812. II, 280). Po Tirolskem v pesmah: „über stain und über rônen“ (Sentling 16. A. 1), to je čez kamenje in čez izrovana debla. Roune so torej rovine, eradicatae arbores, novoslov. rv-ati, rv-em, ru-jem, evello, evadico, iz te korenike tudi novoslov. ry-l, Stammstück.

2.

Gungk.

V tirolskem Vinschgau-i, katero ime ima dr. Prinzinger za skaženo: Windischgau, se pašnik med hribi veli: Gungk. Schöpf (Tyrol. Idiotic. stran 224) piše: Gungk, Weideplatz zwischen Hügeln. Köfler je hotel to besedo iz lat. concalare razložiti! Gungk je skaženo iz slov. gon-ik, dialekt. gun-ík, po Miklošiču: Viehtrieb, Belostenec ima: gon-im, deduco pastum gregem, polsk. gon-i-dlo, Weidefest, litovsk. ganyti, Vieh hüten, gan-yk-lis, Viehtrift. Gungk je torej gonik, pašnik, kraj, kamor živino na pašo gonijo.

Ibn Foslan, arabsk pisatelj, piše o ruskih Slovanih, da je njihovo veselje v gozdih živeti, da brez sekire nikdar ne grejo od doma, in da radi na vrvici gonijo svoje kravice seboj.

V teh kratkih vrsticah je naslikana zgodovina naseljevanja Slovenov. Svojimi rodbinami in čredami so potovali od iztoka v zahod, in prikorakali kot mirni obdelovalci ledin in goščav od Kaukaza do helvetskih planin; zgodovina jih sicer ne imenuje, ker niso bili vojašk narod, ki bi druge podjarmoval, temuč naselili so se mirno med Kelti in Germani, njihovimi gospodarji, in jim pustili mnogo besed iz svojega kmetijskega življenja, celó imena za krave, kakor: riža (Schottky — Bilder aus der süddeutschen Alpenwelt, str. 189 — piše: „rizza, im Zillerthal eine dunkelrothe Kuh, die über den Rücken einen weissen Streifen hat“), lisaj, eine Kuh, die auf der Stirne einen weissen Fleck hat, toraj lisa — lisasta krava so prijeli ti Nemci, če niso poslovenjeni Nemci — od Slovenov.

Domače stvari.

Pravljica o Hmelniškem gradu na Dolenjskem.

Meseca avgusta preteklega leta šel sem peš iz Novega mesta v Mokronog. Dobro uro od Novega mesta se pride pod grad Hmelnik (Hopfenbach), kateri stojí četrt ure od pota. Tu se mi pridruži kmet iz bližnje vasí. Na vprašanje, ne vé li kaj povedati mi o tem gradu, kedaj je bil sezidan, ali kaj se pripoveduje o njem? začne mi pripovedovati tako le: Ta grad je zeló star, pa kedaj je bil sezidan, se ne more vedeti, le toliko se vé, kako so ga zidali. Imeli so namreč pri zidanji sto kamél (velblodov), katere so vodo nosile iz morja, in sicer tako, da jih je šlo 50 vedno z vodo obloženih proti gradu, 50 pa nazaj praznih proti morju. Zato je pa ta grad tudi tako trden, da ga še celó Turek ni mogel premagati in podreti. Večkrat je sicer poskušal in streljal na-nj s kanonami (topovi), pa ga ni mogel podreti. Enkrat se mu je vendar posrečilo, da mu je uže odbil vogal. Toda prebivalci so obesli hitro na tisti kraj rjuho, in so tako Turka prevarali, da je mislil, da ni grad še nič poškodovan. Ko je videl, da nič ne opravi, je odlazil.

Kaj bi imeli velblodi v tej pravljici pomeniti, je pač težko uganiti. Velblodi so sicer nenavadna prikazen v naših pravljicah. Menda je ta edina, v kateri se nahajajo.

J. Š.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca gospoda Kluna

v zbornici poslancev 23. aprila za slovenske srednje šole.

(Konec.)

Pravim Nemcem pa, akoravno jih je pri nas tako malo, da še le na 23 Slovencev pride eden, se ni od Slovencev ničesar bati. Slovenec uže po svojih večletnih skušnjah vé, kako bridko je biti brez vseh pravic po naravi in državnih postavah mu pristoječih, on vé, da kar gré enemu po pravici, je spodobno tudi drugemu. Zato je deželni zbor kranjski v svoji narodni večini, katero so nasprotniki kot „non plus ultra“ nestrpljivosti in fanatizma razkričali po svetu, pri vseh postavah, ki so zahtevale kako izjemo za nemško prebivalstvo, to izjemo tudi vselej naredil; nemški Kočevarji to tudi dobro spoznajo in živé v najlepši prijaznosti s svojimi slovenskimi sosedi, zato tudi vse s Kranjskega po svetu zagnano vpitje o zatiranji Nemcev ne

prihaja nikdar od pravih Nemcev samih, marveč zmiraj le od ljudí, kateri imajo kaj dobička od tega, da ščujejo narod zoper narod, da potlej tem lajše v motni vodi ribe lové. (Dobro!) In res, če bi bili kedaj le poskusili, nemške Kočevce zatirati, bi o tem poštenem in pridnem narodiču zavoljo njegovega pičlega števila pač ne bilo nobenega sledú več.

Ni ne toraj res to, da bi mi hoteli nemščino odpraviti z naših šol. Mi vemo ceniti vrednost nemščine, zato hočemo, da se je na naših srednjih šolah uči toliko, da se je naša šolska mladež popolnoma nauči. Če bi mladina naša po srednjih šolah ne bila uže tako preobložena z učnimi predmeti, bi za srednje šole po Kranjskem mi še celó želeli, da bi se jej dala prilika ravno tako naučiti se laškega jezika, kateri zavoljo živahnega prometa in občevanja z Lahi za naše ljudstvo skoro ni nič manj važen od nemškega.

Res prav odveč je zato, da se gospodje leve straní tako zeló navdušujejo za nemški jezik po naših srednjih šolah in s tako silo poganjajo za to, da ne bi se spodrinil, česar celó nihče ne namerava. Prav taki se mi zdé ti gospodje, kakor tisti vitez, ki je oblekel se z oklepom, djal na glavo čelado, oborožil se z mečem in sulico, jako pogumno zajahal konja in jel mahati po zraku, boreč se — z vetrom. (Smeh.)

Nemštvo nikakor ni v nevarnosti. Bilo je močno in cvetelo, ko v Avstriji še ni bilo nobene „ustavoverne“ stranke, in bo zavoljo svoje kulturne važnosti stalo ravno tako močno, ko o „ustavovercih“ uže davno ne bo več duha ne sluha.

Ako pa mi nemškemu jeziku privolimo pristojno mu pravično mesto na svojih srednjih šolah, vendar ne moremo dopustiti, da bo naš slovenski materni jezik v zadnjem kotu čepel, marveč moramo zahtevati, da se ga temeljito nauči vsak, ki bo imel v tej ali oni službi opraviti z našim ljudstvom.

Tudi to je pretirano, da bi skrb za nemštvo bila tudi skrb za prid države. Za blagor države se najbolje skrbi, če se gospodarstvo ali uprava države ravna po sestavi njenih narodov. Kdor bi dandanes še trdil, da Avstrija pomeni toliko ko „nemštvo“, pač ne vé ali ne mara vedeti, da je Avstrija sestavljena z mnogojezičnih narodov. Država po tem, če se daje narodom njihova pravica in če tako postanejo zadovoljni — gotovo ne trpí škode, ampak njena moč se le vtrjuje. Kajti ne veliki in z železnimi verigami trdo sklenjeni, marveč zadovoljni narodi so najmočnejši stebri cesarstva, narodi pa, ki jih le s silo skup zvežejo in s silo skup držé, se tega pritiska kmalu naveličajo in če se jim pokaže kaka priložnost, se le prelahko vdajo skušnjavi, otresejo nestrpljivi jarem in si iščejo lepšega in mirnejega življenja. (Klici na levi: čujte! čujte!) Tu omenjam le zgodovinske dogodbe, ne cikam pa nikamer.

Prav tako pripoznano je to, da je narod tem trdnejši steber državi, čim bolj razbistren in izobražen je. Ker se pa narodi po pedagogičnih načelih morejo izobražiti le na temelji svojega lastnega jezika, bi bilo prav res na korist državi, če bi se mu ne le v šoli in cerkvi, ampak tudi v uradih itd. dala vsa prostost.

Teoretično in formalno, gospoda, ste po določbah temeljnih državnih postav tudi pripoznali to, al do zdaj so bile to le prazne obljube, ki se na papirji pač res lepo svetijo, ki so pa — če mi je dovoljena primera — take, kakor jedilni list, na katerem stojé zapisane najlepše, najslastnejše jedí. Kaj pa pomaga lačnemu, če mu tak list daste, če mu pa ne prinesete na mizo tudi hlastno zaželenih jedi!? Ali bo njegova lakota uže s tem pregnana? Kaj pomaga toraj, če ste sprejeli v državne temeljne postave lepe stavke o enakopravnosti narodov, če jim pa te v resnici nočete dati in morajo naši narodi še zmiraj čakati tistega časa, ko se bodo te lepe obljube vendar enkrat spolnile?

Po priporočani resoluciji se ima dosedanja krivica in zamuda v smislu enakopravnosti slovenskega jezika vsaj enkrat popraviti. Le ta cilj ima resolucija po odseku predložena. V nji ne prosimo nobene prednosti ali kaj druzega posebnega, marveč zahtevamo le, da se uže veljavne postave, katere ste vi, gospôda, skovali, dejansko izvršujejo in da zadobí tudi naš jezik na srednjih šolah naših tisto veljavo, ki mu gre kot maternemu jeziku in kakoršno ima po nemških deželah nemški jezik. (Velika pohvala na desni.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 30. apr. — η. (Dalje in konec.) — Velike borbe v Rusiji med narodno in evropejsko-liberalno stranko ne samo ni še konca, ampak bije se tako srdito, kakor še nikoli ne. Liberalci v tej borbi nimajo do zdaj nič sreče, in sicer zato ne, ker nimajo ne trdne podlage, ne opredeljenih načel, ne jasnih pojmov v svojem zahtevanji, ne poštenosti v sredstvih. Vsak dan so razbiti „v puh in prah“ ter se spreminjajo, kakor kameleon in protej. Zdaj kličejo vlado na pomoč proti izdajavcem, to je proti narodni stranki, zdaj to stranko zmerjajo z vladnim „lakajem“. Pred poslednjo turško vojsko so napenjali vse svoje žile in sile v dokazih, da Slavjani so bedaki, divjaki, barbari, s katerimi ruski narod nima nič občega ter so strašili vlado z Evropo, ako se ona za turške Slavjane potegne; tako so razsajali, da pred vojsko je bil „Golos“ na šest mesecev v prepoved dejan. Ko se je vojska vnela, so se ti liberalci tako vneli za „brate Slavjane“, da so za-nje nabirali denar, obleko, celó cerkvene stvari in zvonove, v vseh „komitetih v polzu Slavjan“ so hoteli liberalci biti prvi; celó sv. Štefanska Bolgarija jim ni bila dovolj široka. Kaj pa zdaj spet? Nu, zdaj čitate v njihovih časopisih, kedar hočete, da „ni vredno, da bi pljunil na Bolgare in na vse druge Slavjane“; narodno stranko pa, ki je v Evropi znana pod imenom „slavofilov“, zmirjajo s „konservatorji“ in s „kvasnimi patrijoti“. Česa zahtevajo liberalci, sem uže večkrat omenil. Njihovo glavno trobilo se zove „Golos“, ki igra prvo rolo v liberalni tragikomediji, drugo rolo igrajo „Ruskija Vedomosti“ (v Moskvi) in „Molva“ (v Petrogradu), razen teh treh imajo še nekaj liberalnih lističev, ki so pa taki pritlikovci, da niso spomina vredni. Glavni časopisi národne stranke so v Moskvi „Moskovskija Vedomosti“, v Petrogradu pa „St. Peterburgskija Vedomosti“ in „Novoje Vremê“, a zdaj prvak med njimi je prof. Citovičev „Bereg“. Polemični članki „Berega“ presegajo vse, kar sem kedaj v časopisih čital. On z mirno besedo, pa z ostro logiko pobija liberalno laž, hinavstvo in farizejstvo. Ne davno nam je prinesel prelepi članek „o ruskem liberalizmu“, v današnjem listu pa ga dopolnuje. Naj častitim čitateljem priobčim ta odlomek za poskušnjo. „V članku o ruskem „quasi liberalizmu (piše gosp. prof. Citovič v „Beregu“ 21. aprila) smo hoteli razkriti sistematično zvijačo našega časopisja, kedar se hoče pokazati, da je zastopnik in pobornik liberalnih idéj. A namesto razvitja praktičnih javljenj podaja čitatelju abstraktni princip ter se zanaša na to, da čitatelj ne bode razumel in ne zapazil, za katerim grmom zajec tičí. Mi želimo, da bi se liberalne ideje razširile, kolikor le mogoče, in da bi se popéle do dejanskega življenja, kajti prepričani smo, da liberalne ideje imajo blagotvoren vpliv na razvitje omike, a ne drugače, kakor pod neogibljivim pogojem, da morajo zagovorniki in zastopniki liberalizma na vsakem polji praktične delavnosti biti kos svoji

nalogi; njihova omika in njihovo politično prepričanje mora biti dejansko in resnično in nikakor ne sme biti samo zlata dekoracija, skrivajoča notranjo gnjilost in lažnjivost; oni morajo liberalne ideje vpeljavati v praktično življenje v vsi njihovi popolnosti, ne pa tendencijozno jih kaziti in po strankarskem okusu krojiti. Tak polni liberalizem je pri nas prav vlada prva začela vpeljavati v življenje — to so naše reforme. Vlada je narodu podarila liberalne ustanove, (zemstva, porotniške sodnije, mestno samoupravstvo itd.), „sprejete" po besedah samih zagovornikov liberalizma „z radostno nado", a njihovo nadaljše razvitje je vlada prepustila inicijativi in samostojni delavnosti občestva. Menimo, da je to neovrgljiva resnica, katere ne more zanikati nikakoršna „partija". Kako tedaj? zakaj kričé, da so se ogoljufali v svoji nadi? Da so se ogoljufali, tega so gospodje liberalci sami krivi, tedaj oni bi morali tudi sami preiskavati, zakaj so se ogoljufali in iznenadili? in na to vprašanje bi oni morali odkritosrčno, naravnost in brez zvijač odgovoriti, ne pa skrivati se za tistega kozla grehov, ki se mu „neodvisne okoliščine" dé. So to storili naši gospodje liberalci? Ne, tega niso storili, marveč namesto odkopati koreniko svojih „ogoljufanih nad" v dejanskem življenji, oni napolnujejo cele koše z arhivnim prahom ter zasipljejo sami sebi oči z „neovrgljivimi zgodovinskimi dokazi, da administracija z mrtvaškim bojem ubiva vsako samostojno delavnost obščestva"; tak je zgodovinski dokaz, tedaj tudi zdaj kraljuje nad samostojno delavnostjo obščestva administracija sè svojim mrtvaškim bojem". Besedico „zdaj" liberalci izpuščajo, al vsak čitatelj si jo mora sam pristavljati, če noče vprašati: zakaj izkopavajo iz arhivnega praha ta „zgodovinski mrtvaški boj" administracije s samostojno delavnostjo? Ne zato, da bi skrili nezmožnost samostojnosti v preteklosti, ampak zato, da bi opravičili svojo nesposobnost v sedanjosti. Prebrisano, res, in prekanjeno skrivajo pravi vir nezadovoljnosti in resnični vzrok „ogoljufanih nad", a vrh tega imajo tudi priložnost k novim krikom po bolj širokih reformah, po novih pravicah. „Ogoljufana nada" se uže opravičuje s tem, da samostojna delavnost se ne more pokazati, ker jej je odmerjeno premalo prostora, premalo pravic — in vendar vsa samostojna delavnost celó na majhnem prostoru je porodila edino le „ogoljufane nade"! Al o tem, da samostojna delavnost celó na majhnem prostoru se je pokazala nezmožna in nesposobna, oni zvito in prekanjeno molčé ter kričé, da zemstvo je slabo zato, ker je krog njegove delavnosti preozek, — časništvo je slabo zato, ker ničesa ne sme govoriti, — šola je slaba zato, ker je pod nadzorom vlade, ne pa zemstva, — občestvo je slabo zato, ker mu vlada ne privoljuje iniciativnih pravic v lastnih delih itd. itd. Kratko rečeno: vsa nadloga je v tem, da je na svetu vlada in administracija; ko bi te nadloge ne bilo, vse bi bilo prav lepo in dobro in naši gospodje liberalci bi se nikoli ne ogoljufali v svojih nadah. Kedar take absurdne bedarije nihilisti pišejo v svojih podpodnih jamah, je njihovo čenčanje razumljivo, zakaj jih vlada preganja in jim ne privoljuje inicijativnih pravic, da bi po svojih anarhičnih načelih preustvarjali državo. Liberalizem naših liberalcev nima nikakoršne veljave, nikakega pozitivnega vpliva, on je zanikovanje sploh in posebno zanikovanje državljanskih, družinskih in osebnih pravic, — on zanikuje ravno tam, kjer je najbolj treba konservatizma, če hočemo liberalne ideje priviti k svobodnemu državljanskemu življenju.

Na Dunaji 15. maja. (*Društvo „Slovenija" in „Matica slovenska"*). Gospod urednik! V 105. štev. „Slov. Naroda" brali ste lakonično novico: „Društvo Slovenija sprejela je v društveni seji 5. t. m. sledečo resolucijo: društvo Slovenija izreka svoje priznanje g. dr. Tavčarju za njegov govor v zadnjem občnem zboru „Matice slovenske!" Da ne bode slovenski svet krivo sodil vseh slovenskih vseučilišnikov, naj tu zgodovino te čudne resolucije zabilježimo. Koncem društvene seje 5. t. m. stavil je neki ud predlog, naj „Slovenija" izreče svoje priznanje g. dr. Tavčarju za njegov govor, v katerem se je krepko potezal za čistobo našega jezika! proti Koseskovanji. Ta predlog zdel se je nekaterim gospodom, ki pa še niso bili zapisani kot udje „Slovenije", tako važen, da so se jej precej zapisali kot udje. Nastala je jako burna debata. Zastonj so se trudili odličnejši in treznejše misleči vseučiliščniki ta predlog zaprečiti. Gotovo ne odobrava noben slovenski vseučiliščnik pisave Koseskega, ali je pa prav, da se zategadel vsemu odboru Matice slovenske in na čelu njenemu predsedniku s tem indirektno nezaupnico dá? Ali ni bilo uže zaradi te stvarí dovelj prepira na domači zemlji, ali naj ga še podneti slovenska mladina zunaj nje? Lansko leto je društvo predsednika Matice slovenske imenovalo častnim članom, letos pa se mu skupno z vsem odborom indirektno dá nezaupnica! Al nasprotniki se niso dali nikakor prepričati. Prišlo je do glasovanja! Oddanih je bilo 16 glasov za, proti resoluciji pa tudi 16 glasov. Parlamentarno je, da je predlog padel, kedar je na vsaki strani enako glasov. Pa čujte, kako se je ta stvar na dalje vršila! Nasprotna stranka tedaj ni vedela, kako bi si pomagala. Kedar predlog pade, preneha o njem vsaka nadaljna debata; tako je zmeraj običaj v vseh društvih, samo „Sloveniji", ki uže 10 let eksistuje, menda še ni znan! Predsednik društva opozoruje tiste gospode, ki še niso udje, naj se hitro zapišejo, da se prične še enkrat glasovanje! Ali ste uže kedaj kaj tacega slišali? Zastonj so bili nekateri nasproti. Zapisalo se je še nekaj udov — če se ne motimo trije — in pri takem drugem glasovanji je bila resolucija sprejeta z večino — dveh glasov! — In resultat tega glasovanja je bil ta, da je nekaj udov — smelo rečeno — najodličnejši slovenski vseučiliščniki — iz „Slovenije" izstopilo, med temi tudi en odbornik (ki je bil pa zaradi svojega glasovanja še osebno razžaljen). Predsednik društva je prosil gospode, naj gledé na blagor društva ne izstopijo iz društva; a zavrnil ga je dobro nek vseučiliščnik rekši: „Nam ni za „Slovenijo", nam je za narod". — To je čudna zgodovina, še bolj čudne resolucije! *)

Iz Adlešič 1. maja. M. P. (*Ceste na Belokranjskem.*) Slavni cestni odbor okraja črnomaljskega! Ali spiš ali čuješ? Poglej na Kočevsko, kjer je cesta do Maverla dodelana in dobro izpeljana. Kočevarji so za-se dobro skrbeli, da so novo cesto dobili; zakaj vi, cestni odborniki in odbrani možje, ne skrbite za cesto naprej? Koliko smo morali mi Belokranjci za kočevsko cesto plačati in dosti jih je, ki so celi mesec jedli hrano svojo brez soli, zato, ker so jih stroški zadeli za kočevsko cesto. Zakaj se cesta naprej ne dela, posebno pa letos, ko je velika revščina v črnomaljskem okraji, da bi si s tem revni ljudje kaj zaslužili? Poglejmo, kaj delajo naši sosedje Hrvati, ki so začeli novo cesto delati od Kolpe in od broda pri Podbrezji (Freithurn). Vzemite načrt v roke in poglejte bližnjo pot od Črnomlja do Podbrezja ter pomislite, da bi to bila najbližja pot v Karlovec. Hrvatje, ki so o cestnih zadevah precej za

*) Lepa hvala za prijazno poročanje resnice. Ker nikakor nočemo škandala po časnikih delati s tem, da bi umazano domače perilo prali pred svetom in prave vzroke mnogoletnega doslednjega nesprotovanja Matičnemu delovanju javno razodeli, zato molčimo in „Matica" mirno trpi kritikovanje znane jej stranke. Vred.

nami, pa vendar imajo takove zastopnike, da za narod skrbijo, bodo od Podbrezja do Kalanca čisto novo cesto napravili. Tedaj sl. odbor črnomaljskega okraja, zbudi se iz spanja, ne daj se zapeljati onim, ki frake nosijo, tajč znajo in ki vodo na svoj malin obračajo; vsaj ste letos voljeni vsi narodnjaki in domačini v cestni odbor razen enega! Primite se dela in skrbite za svoj narod; poglejte, ako bi se na Podbrezji napravil dober prevoz ali pa celó most, kakošna velika sreča bi to bilo za nas in naše sosede Hrvate! Če pri nas dobro rodí vinska trta in sadje, pridelka nimamo komu prodat zbog samih slabih cest. Poglejmo bogato Staro goro preko Kolpe, tam raste vino, da mu ga ni para, — poglejmo malo naprej bogati vinski Rosopanjik, dobra kapljica se pridela povsod, kupčija pa je piškova zbog samih slabih cest. Treba je ceste popravljati in dobro izpeljati, potem pa bo vsak rad prišel k nam po vino in po druge stvari. Predlanskim bilo je pri nas dosta sliv, a ni ga bilo kupca. A zakaj ne? Najbolj zavoljo slabih cest. Neki kupec je v Črnomlju kupoval slive, pa ni prišel sam po-nje zavoljo slabih cest, empak je moral vsak, pri katerem je kupil, na pr. v Prloki ali v Adlešičah, slive k njemu pripeljati. Skrbite tedaj cestni odborniki da se cesta od Maverla do Podbrezja izpelje, se ondi most napravi in se tako napravi najravneja in najbližja pot v Karlovec. Ako se to zgodí, hvaležni vam bodo vnukov vnuki.

Prem 10. maja. (*Požar.*) — Danes zjutraj okoli 4. ure začelo je v Potoku (oddelku premske vasi) goreti; zgorelo je dvoje gospodarskih poslopij in ena hiša — vdove Logar; pogorelo je razun ozidja — vse do tal Zavarovani bili so vsi trije pogorelci — po domače: Belaj, Logar in Matijon. Škoda ceni se okoli 900 gold. Posebno vdova Logar prišla je ob vse, podpore in usmiljenja je vredna. Sum zapaljenja leti sploh na neko izredno sprideno človeče, katero je bilo uže danes na mestu prostora v varno zavetje odpeljano. Da se ogenj dalje razširjal ni, zahvaliti se je mirnemu in tihemu zraku in pa vrlim Premcem in Bitincem, kateri so na vse pretege delali, da so ogenj lokalizirali. To je letos uže šesti požar v postojnskem političnem okraji. Če bode tako šlo, bode kmalu same razvaline videti, česar pa nas naj Bog in sveti Florijan obvarujeta!

Iz Ljubljane. — Naši tukajšnji državni poslanci so pred binkoštmi došli v Ljubljano z Dunaja, kjer so z malimi prenehljeji bivali od oktobra meseca lanskega leta. Vrnili so se z dobrimi nadami in da minister Taaffe zdaj trdnejše stojí kakor kedaj poprej, da pa tudi previdi, da mu je državopravna stranka krepka naslomba, s katero je mogoče polagoma izvršiti, kar je prestolni govor obljubil, s katero pa tudi bo treba ministerstvo prestrojiti. Grof Hohenwart — nam tudi naši poslanci zagotovljajo — stojí na vrhuncu veljave. Tudi gosp. deželni predsednik se je v soboto vrnil v Ljubljano.

— Deželni zbor se prične prve dni prihodnjega meseca; dan pričetka še ni določen.

— Volitev deželnega poslanca v Trebnjem je tako se izvršila, kakor je bilo pričakovati, gosp. Peter Grasselli je bil enoglasno s 117 glasovi voljen. Nasprotna stranka si še upala ni, kandidata razglasiti in je tudi res vsa mrtvudna mirovala. Za nemčurstvo ni nobenega mesta več med našim narodom, in tudi tistim našim „velikim posestnikom“, ki vlečejo danes še ploh Apfaltrernov, se bodo menda kmalu očí odprle, da ni ne dobro in ni pametno, se nasproti staviti narodni ravnopravnosti.

— C. k. deželni predsednik gospod Winkler — apostel mirú. Kako to? Prav resnično in na kratko rečeno tako-le. Na binkoštno nedeljo je pevsko društvo „Zora“ iz Karlovca napovedalo ljubljanskemu „Sokolu in čitalničnim pevcem svoj prihod v Ljubljano, od kodar se binkoštni pondeljek podá v postojnsko jamo. Al ta prihod Hrvatov je razburil našega mestnega gosp. župana tako, da je „Sokolu“ nagloma poslal ukaz, da hrvatsko pevsko društvo ne sme z razvito zastavo v mesto in da na zgornjem Rožniku zbranih društev („Zore“, „Sokola“ in čitalniških pevcev) na povratku do čitalnice ne sme godba spremiti. Ta ukaza sta nekako podobna bila „einem kleinen Belagerungszustande“ ljubljanskega mesta nasproti 25 gospodom, ki so iz Hrvatskega potovali skozi Ljubljano v Postojno in med potjo hoteli pozdraviti naša narodna društva. 25 Hrvatov pa je mestnemu županu toliko strahú v živce zagnalo, da jim je prepovedal razvitek njihove pevske zastave in spremstvo z godbo!! In ker se je mestni župan z vso „nemško“ rotovško gospôdo tako silno vstrašil Hrvatov, ni čuda, da so naši kazinarji in „nemške“ dame in damice uže dva dni pred prihodom Hrvatov trepetali strahú v spominu, da je nekdaj mesto Jeriho tudi se razrušilo po glasu trobent. „Sokolu“ vendar se je vzvidelo, da ta strah županov in tovaršev njegovih pred Hrvati uže po besedah nemškega Schillerja „Böse Menschen haben keine Lieder“ ni opravičen in je zato pritožbo vložil pri sl. deželnemu predsedstvu. Gospod predsednik, dobro izveden v vseh postavah, je, vsled „Sokolove“ pritožbe podučil gosp. župana, da po postavi magistrat ni kompetenten o društvenih izletih razsojevati in da c. k. deželno predsedstvo ne najde nič spodtakljivega o tem, če hrvatsko pevsko društvo „Zora“ z zastavo pride v mesto in da ni nikakoršnega vzroka, da bi združena društva ne smela z godbo vrniti se z Rožnika v čitalnico, če se to zgodi do 10. ure zvečer. Na ta dopis c. kr. deželnega predsednika je župan preklical svoj ukaz. — Karlovško pevsko društvo, od „Sokola“ in čitalniškega pevskega odbora na kolodvoru prijazno sprejeto, je s svojo zastavo, spremljano od „Sokola“, čitalnice ljubljanske in šišinske, došlo v restavracijo čitalnice, od kodar se je popoludne podalo na gornji Rožnik, kjer se je kakih 3000 ljudi zbralo, popevalo in bratovsko zabavalo, dokler niso zapustili skupnega veselišča in se z godbo nazaj podali v čitalnico okoli 7. ure zvečer. In vse razveseljevanje se je mirno in v najlepšem redu vršilo, županu v dokaz, da se je motil, če se Ljubljančanom s tem po nepotrebnem „der Teufel an die Wand malt“, ko jih kako jugoslavensko društvo pozdravljat pride!! Take prepovedi, večkrat ponavljene, netijo le sovraštvo med narodi in vsak urad bi se jih dandanes moral skrbno ugibati, ko gré za spravo mednarodno. Zato hvala gosp. deželnemu predsedniku, da je ovrgel neopravičeno prepoved mestnega magistrata ter se skazal res kot apostel mirú, ki je Ljubljani kazal, da je strah, če Slovan k Slovanu pride, le nemčurska pošast, katera je „v sredi votla, okoli in okoli pa je nič ni.“

— Včeraj je bil občni zbor društva „rudečega križa,“ katerega dobrodelni namen je nabirati milodarov za vojake na bojiščih ranjene itd. Pl. gospá Kallina, soproga gosp. ces. namestnika Moravskega, je prišla v zbor, da se je, zapuščaje Ljubljano, poslovila od društva, kateremu predsednica je bila, in vodila novo volitev predsednice, podpredsednic in drugih upravnic in upravnikov. Res, milo je bilo slišati, kako je blaga gospá, znana velika dobrotnica, slovó jemala, zahvalovaje se za iskreno podporo, ki jo je našla od gospej tukajšnjih z dostavkom, da je na Dunaji slišala posebno častno priznanje radodarnosti dežele kranjske. Za predsednico je potem bila voljena gospá Schifferjeva, ki ima mnogo zaslug za to društvo, — za podpredsednici pa gospá baronica Wurzbach in pl. gospá Kalten-

egger. Danes so gospé odbornice tega društva bivši predsednici pl. Kallini poklonile krasno spomenico hvaležnega društva. — Naj pri tej priliki povemo, da je unidan društvo „rudečega križa“ v Gradci po ulicah dalo prilepiti poziv v nemško-slovenskem jeziku, v katerem Gradčane milodarov prosi, — al da je zraven nemške stala tudi slovenska beseda, je bil ogenj v strehi. Velikonemec dr. Weiss je dal sklicati mestni zastop, katerega je pridušal, naj popolno nemškemu Gradcu odvrne nevarnost slovenščine. In za njim so kričali vsi drugi velikonemci, ki hodijo poljubovati Kaisersfeldove „Bleisohlen“, in pravi „Narrenthurn“ je bil več dni lepi Gradec, ki zraven Nemcev šteje nad 30.000 Slovencev, kateri ne smejo v svojem jeziku prositi milodarov! Tak neumen strah tedaj pred Slovenci v Gradci, kakor strah pred Hrvati v Ljubljani!

— Željo, ki smo jo nedavno sprožili v našem listu, naj bi se na hiši št. 12. v gosposkih ulicah poleg „fürstenhofa,“ katera je nekdaj lastnina bila našega neumrlega Valvazorja, vzidala tablica v spomin, da je naš slavni rodoljub tù bival, bode, kakor radostni slišimo, spolnila domoljubna naša gospá Terpinčeva, sedanja lastnica te hiše, s slovenskim in nemškim napisom.

— (*Karlovško pevsko društvo „Zoro“*), potovajoče v Postojno, so binkoštno nedeljo o poludne „Sokol“, čitalniški pevski zbor in šišenska čitalnica na kolodvoru sprejeli z zastavami in godbo vpričo velike množice prebivalcev. Ob burnih „živijo“-klicih so se po srčnem medsebojnem pozdravu (dr. Karol Bleiweis je v imenu narodnih društev srčno pozdravil došle goste, načelnik „Zore“ gosp. Trstenjak pa pozdrav ljubeznjivo odzdravil) dragi nam gostje podali v čitalnico, kjer so po obedu uže pokazali svojo lepo izurjenost v petji. Dr. Zarnik je po obedu v lepem hrvatskem govoru pozdravil velecenjene goste. Ob treh se je družba vzdignila s zastavami, lepim številom „Sokolov“ v društveni obleki, godbo in množico več tisoč Ljubljančanov na Rožnik, kjer je bila zabava živahna, in so se pesmi Hrvatov in naših pevcev vrstile z navdušenimi govori in godbo. Vreme je bilo lepi veselici jako ugodno. Proti večeru se je družba vrnila v mesto in v čitalnico, kjer je kraljevalo pravo bratovsko veselje, navduševano po govorih in nazdravicah. — Nadjamo se, da so Hrvatje vzeli seboj enako ljub spomin do nas, kakor so ga oni zapustili nam. Ljubljana pa je znova dosti očitno pokazala, kacega duhá je po ogromni večini svojih prebivalcev.

— (*Ponovljeno vabilo gospodom udom družbe kmetijske!*) V „Oglasniku“ 18. listu „Novic“ priloženem je vabilo razglašeno, naj gosp. udje družbe kmetijske, katerim je še posebno mar za konjerejo domačo, pristopijo konjerejskemu odseku. Plačati ni za to nič, ud tega odseka pa ima pravico, udeležiti se obravnav in sklepov, ki se tičejo domače konjereje. Zadnji čas vpisa je do konca tega meseca v pisarni družbe kmetijske, kajti uže 2. dne junija ima prvi ustanovni občni zbor tega odseka biti.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Dunaja. — Državni zbor je začasno nehal, da se v jeseni zopet začne. Pred razhodom ste obe stranki: naša, tako imenovana „desna“ in pa nasprotna „levica“ — se ve da vsaka v drugih gostilnah — se poslovljale in vsaka drugače. Naša stranka, polna zavesti, da je storila svojo dolžnost, bila je vesela in v raznih napitnicah kazala strogo edinost med seboj in soglasje v tem, da grof Hohenwart je zvezda vsem, ki jih vodi in kateri popolno zaupajo, da Avstrijo pripelje do mirú in sprave, — „ustavoverska“ stranka pa je pri svojem banketu kar divjala in z vinom vred cele sodce žolca izlila na našo stranko, ki jej je 18letno gospodstvo z rok izvila.

— Proračun za letošnje leto, ki ga je zbornica poslancev po dolgotrajni razpravi dovršila, kaže, da so stroški nastavljeni na 423 milijonov gold., dohodki pa na 398 milijonov, da bode tedaj zmanjkalo 25 milijonov, ki se bodo pokrili z novimi dolgovi. Ta žalostni račun je britka zapuščina ustavoverske nemčurske stranke, ki je toliko let slabo gospodarila. Po pravici pravi „Slov. „Gosp.“, da naši konservativno-narodni poslanci so v marsičem vsaj pot nadelali, da utegne kedaj boljše biti; voza iz muže celó potegnoti, kamor so ga liberalci zavlekli, to ni mogoče, dokler ne potrebijo liberalcev iz ministerstva in konservativcev v gosposki zbornici ne spravijo v večino.

— V delegacijah bode še zmerom 37 ustavovercev sedelo nasproti 23 federalistom.

Iz Rusije. — Ruski car je ministra Tolstoja odstavil; to pomeni, da bode se Poljakom in katoličanom sploh ondi začelo boljše goditi.

Velečastiti volilci dolenjski!

14. dne t. m. popoludne nam je telegraf iz Trebnja prinesel veseli glas, da ste si za poslanca enoglasno izvolili gospoda **Petra Grasselli-ja**, ki Vam ga je priporočal podpisani odbor.

S to enoglasno volitvijo ste na veliko svojo čast znova izpričali popolno politiško zrelost naroda našega, narodnemu volilnemu odboru pa, kakor vselej tudi to pot dali častno zaupnico. In zopet je svet videl, da mila naša domovina je zemlja slovenska, na kateri živí čvrst narod, ki se pogumno boruje za svoje postavne pravice in pač uže težko čaka, da bi mu v vsacem oziru nastopili boljši časi.

Sprejmite tedaj, vrli možje slovenski, iskreno zahvalo za lepo slogo, s katero ste iz 5 okrajev v veliki množini stopili na volišče in katere sloge po zgledni disciplini tudi oni domačini niso hoteli kazíti, ki bi bili za svojo kandidaturo imeli nekoliko glasov.

Bodite uverjeni, da ste po nasvetu našem izbrali si za svojega zastopnika možá, ki, stoječ v prvi vrsti naših rodoljubov, dobro pozná razmere cele naše dežele, živo čuti bolečine Vaše in v obče našega naroda, pa ima tudi moč besede, potegniti se krepko za blagor njegov.

Zato še enkrat: hvala Vam!

V Ljubljani 16. maja 1880.

Za centralni narodni volilni odbor:

Dr. Jan. Bleiweis.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.